

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальна комісія ДПУ

Від 27.05 2026, протокол № 2

Голова Приймальної комісії

Дмитро СЕРЕБРЯНСЬКИЙ

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ**
при вступі на навчання для здобуття третього (освітньо-наукового)
рівня
на основі ступеня магістра (ОКР спеціаліста)
за спеціальністю С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за
спеціалізаціями)
спеціалізація С1.01. Економіка
освітньо-наукової програми «Економіка»

Ірпінь – 2026

Розробник:

ел. марченко

Лариса ЛАЗЕБНИК, д.е.н., професор, професор
кафедри управління та бізнес-адміністрування

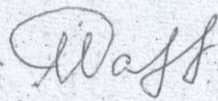
Гарант:

ел. марченко

Лариса ЛАЗЕБНИК, д.е.н., професор, професор
кафедри управління та бізнес-адміністрування

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри управління та бізнес-адміністрування, протокол № 17 від 06 квітня 2026 р.

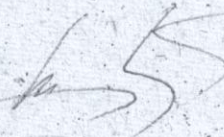
Завідувач кафедри
управління та
бізнес-адміністрування

Ольга МАРЧЕНКО

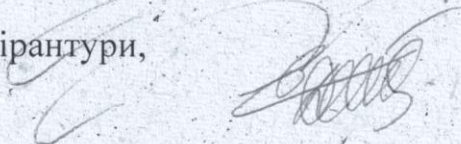
Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри економічної політики,
маркетингу та бізнес-аналітики, протокол № 11 від 14 04 2026 р.

Завідувач кафедри
економічної політики, маркетингу
та бізнес-аналітики

Тетяна ПАЯНОК

Завідувач відділу аспірантури,
докторантури

Олена ДЯЧЕНКО

Проректор з наукової роботи

Василь ЛУЦИК

ЗМІСТ

	Стор.
Пояснювальна записка	4
Зміст вступного іспиту	5
Критерії оцінювання знань за результатами вступного іспиту	24

Пояснювальна записка

Мета вступного іспиту із спеціальності –відбір до навчання в аспірантурі осіб, які мають високий рівень засвоєння фундаментальних та прикладних знань та вмінь, отриманих в результаті вивчення циклу дисциплін, передбачених освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» (або як виключення – освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст») з економічних дисциплін.

Вимоги до здібностей і підготовленості вступників. Для успішного засвоєння освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії вступники до аспірантури повинні мати ступінь магістра (або освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста) та здібності до оволодіння знаннями, уміннями і навичками в галузі загальних нормативних та спеціалізованих фахових дисциплін, які передбачені навчальними планами підготовки магістрів зі спеціальностей, споріднених із С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)». Обов'язковою умовою складання вступного іспиту із спеціальності є вільне володіння державною мовою.

Характеристика змісту програми. Програма вступного іспиту охоплює коло питань, які в сукупності характеризують вимоги до знань і вмінь особи, що бажає навчатись в аспірантурі Державного податкового університету з метою здобуття освітньо-наукового рівня «доктор філософії» зі спеціальності С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (спеціалізація С1.01. Економіка)». Програма має міжпредметний характер, охоплюючи ключові аспекти таких дисциплін, як «Економічна теорія, макро- та мікроекономіка», «Економіка підприємства», «Економіка праці», «Міжнародна економіка». Порядок проведення вступного іспиту визначається Правилами прийому до аспірантури Державного податкового університету.

Структура екзаменаційного білету. Екзаменаційний білет включає три питання з різних дисциплін програми, які характеризують особливості економічних процесів на мікро- та макрорівнях економіки.

ЗМІСТ ВСТУПНОГО ІСПИТУ З НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

ДИСЦИПЛІНА «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ: МІКРО- ТА МАКРОЕКОНОМІКА»

Тема 1. Ринок, його структура і функції

Інституційні основи ринкової економіки. Сутність ринку, його функції. Структура ринку. Ринковий механізм. Попит, пропозиція, ціна. Зміна обсягу попиту внаслідок зміни ціни. Нецінові детермінанти попиту. Взаємозамінні та взаємодоповнюючі блага. Індивідуальний і ринковий попит. Побудова кривої ринкового попиту. Зміна обсягу пропозиції внаслідок зміни ціни. Нецінові детермінанти пропозиції. Зсуви кривої пропозиції при зміні нецінових факторів. Побудова кривої ринкової пропозиції. Поняття еластичності. Цінова еластичність попиту та її фактори. Еластичний і нееластичний попит і виручка продавців. Еластичність попиту за доходом. Перехресна еластичність. Еластичність пропозиції за ціною. Часткова рівновага на досконало конкурентному ринку у короткостроковому періоді. Вплив змін попиту і пропозиції на рівноважну ціну та рівноважний обсяг. Поняття загальної рівноваги.

Тема 2. Теорія граничної корисності та поведінка споживача

Споживчі переваги. Раціональний вибір споживача. Відношення переваг серед споживчих наборів. Приклади переваг: комплементи, субститути, байдужі блага, антиблага. Корисність в економічній теорії та проблеми її вимірювання. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності. Закон спадної граничної корисності блага. Рівновага споживача з кардиналістських позицій. Вибір споживача з ординалістських позицій. Криві байдужості, їх властивості. Бюджетне обмеження споживача та бюджетна лінія. Заміщення одного блага іншим. Гранична норма заміщення. Оптимум споживача як модель раціонального споживчого вибору. Динамічна рівновага споживача: криві «дохід – споживання» та «ціна – споживання». Індивідуальний попит споживача: фактори, крива.

Тема 3. Теорія організації ринкових структур

Досконала і недосконала конкуренція. Ринкові структури: монополія, олігополія, монополістична конкуренція. Фірма price-taker і фірма price-maker. Поняття ринкової влади. Основні ознаки ринку досконалої конкуренції. Попит на продукцію фірми, що діє на досконало конкурентному ринку. Умова максимізації прибутку фірмою в умовах досконалої конкуренції. Крива пропозиції фірми у короткостроковому періоді. Вплив податків і субсидій на пропозицію фірми. Основні ознаки ринку чистої монополії. Вибір монополіста за відсутності дискримінації. Цінова дискримінація. Бар'єри для входу в галузь. Поняття природної монополії. Втрати у суспільному добробуті за наявності монополії. Державна політика щодо монополій: реструктуризація і регулювання. Оподаткування монополіста: порівняння з конкурентним ринком. Монополістична конкуренція. Роль диференціації. Олігополія. Стратегічна взаємодія на ринку.

Тема 4. Ефективність ринкової моделі: провали ринку і нерівність доходів

Проблеми ринку: несправедливість (нерівність доходів) і провали ринку (монополізація, зовнішні ефекти, суспільні блага, асиметрія інформації). Високий

ступінь диференціації доходів і проблема бідності. Крива Лоренца і коефіцієнт Джині. Перерозподіл доходів державою. Теорія суспільного добробуту. Проблема ефективності ринку, справедливості і рівності. Ринковий розподіл і перерозподіл багатства. Виграш споживачів, виграш виробників і суспільний добробут. Суспільні блага: властивості, проблема «безбілетника». Роль держави у наданні суспільних благ. Неспроможність ринку та державне регулювання екстерналій. Конкуренція, її форми, методи, соціально-економічні наслідки. Асиметрія інформації на ринках товарів, праці та капіталу. Антимонопольна політика держави. Роль держави в інтерналізації зовнішніх ефектів.

Тема 5. Основні макроекономічні показники та тотожності

Макроекономічні агенти та ринки, їх характеристики та основні зв'язки між ними. Доходи та витрати основних економічних агентів. Кругообіг доходів і витрат: двосекторна, трисекторна та чотирисекторна моделі кругообігу. Агреговані показники, що розкривають макроекономічні взаємозв'язки та тенденції розвитку. Потоки та запаси у макроекономічному аналізі. Основні показники макроекономічного вимірювання. Система національних рахунків (СНР) як міжнародний стандарт рахівництва. Макроекономічні показники в системі національних рахунків. Сектори, рахунки та операції в СНР. Валові показники: валовий національний продукт (ВНП) і валовий внутрішній продукт (ВВП). Складові ВВП за вартістю та за матеріально-речовим змістом. Кінцева та проміжна продукція. Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Чистий національний продукт та національний дохід. Макроекономічні показники: номінальні й реальні, відносні й абсолютні, макроекономічні індекси. Базові та поточні ціни. Номінальний і реальний ВВП. Інфлювання та дефлювання ВВП.

Тема 6. Сукупний попит і сукупна пропозиція

Сукупний попит: сутність та відмінність від індивідуального попиту. Крива сукупного попиту. Цінові фактори сукупного попиту: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект імпортних закупівель. Нецінові фактори сукупного попиту та їх вплив на його криву. Сукупна пропозиція та її крива. Цінові та нецінові фактори сукупної пропозиції. Сукупна пропозиція у короткостроковому та довгостроковому періодах. Кейнсіанський, проміжний і класичний відрізки кривої сукупної пропозиції. Модель «Сукупний попит – Сукупна пропозиція» (AD-AS) як механізм макроекономічної рівноваги. Рівноважні ціни та рівноважний рівень виробництва. Механізм досягнення рівноваги на різних відрізках кривої сукупної пропозиції. Зміни в макроекономічній рівновазі, спричинені шоками сукупного попиту та сукупної пропозиції.

Тема 7. Споживання, заощадження та інвестиції. Сукупні витрати і ВВП

Споживання і заощадження: взаємозв'язок і функції. Функція споживання і функція заощадження. Середня і гранична схильність до споживання та заощадження. Автономне споживання. Фактори, що впливають на споживання та заощадження: рівень багатства, податки, рівень цін, очікування, боргові

зобов'язання. Інвестиції та фактори накопичення капіталу. Крива попиту на інвестиції. Фактори, що визначають інвестування, пов'язані та не пов'язані з доходом. Інвестиційна функція. Процентна ставка як фактор інвестиційного попиту. Номінальна та реальна процентна ставка. Крива сукупного попиту на інвестиції. Мультиплікатор інвестицій та його вплив на ВВП. Простий мультиплікатор у кейнсіанській моделі. Кейнсіанська модель макроекономічної рівноваги. Спрощена модель рівноваги «Кейнсіанський хрест». Витратні моделі економічної рівноваги. Визначення рівноважного ВВП методом «вилучень та ін'єкцій». Заплановані та фактичні інвестиції. Ринок позичкового капіталу та його роль у досягненні рівноваги між заощадженнями та інвестиціями. Сукупні витрати та потенційний ВВП. Рівноважний ВВП за умов повної та неповної зайнятості. Рецесійний розрив як наслідок нестачі сукупних витрат. Інфляційний розрив як наслідок надлишкових сукупних витрат.

Тема 8. Національний ринок і його рівновага

Структура національного ринку: ринок товарів і платних послуг, ринок грошей і цінних паперів, ринок праці. Ринок праці та механізм його функціонування. Попит, пропозиція і ціна робочої сили. Рівновага агрегованого ринку праці. Ринок товарів і послуг. Ринок споживчих товарів і ринок виробничих ресурсів. Споживчий та інвестиційний попит на ринку товарів. Доходи населення як основа споживчого попиту. Джерела формування доходів. Номінальні та реальні доходи. Рівновага ринку товарів і послуг. Фінансовий ринок і банківська система. Ринок грошей і ринок капіталу. Функції та види грошей. Грошова пропозиція та грошові агрегати. Інструменти монетарної політики. Грошовий та банківський мультиплікатори. Попит на гроші для угод (трансакційний попит) та попит на гроші як капітал (спекулятивний попит). Графічне відображення попиту на гроші. Грошові фактори сукупного попиту: грошова маса, швидкість обігу грошей. Процентна ставка як ціна грошей. Механізм досягнення рівноваги на грошовому ринку. Рівновага національного ринку та механізм його забезпечення. Основні макроекономічні тотожності. Підтримання рівноваги національного ринку та проблеми його регулювання. Монетарні та фіскальні інструменти регулювання національної економіки.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ

1. Чотири основні види ринкових структур: їх характеристика. Чому різні види конкуренції формують різні моделі ринкової поведінки? Як ці моделі можуть впливати на рівень соціально-економічної нерівності?
2. Як нецінові фактори впливають на ринковий попит та пропозицію? Чи можуть вони мати довгостроковий вплив на ринкову рівновагу?
3. Яким чином еластичність попиту визначає стратегії ціноутворення компаній? Чи можливо повністю прогнозувати реакцію споживачів на зміну ціни?
4. Поняття ринкової рівноваги, фактори, які на неї впливають. Чи завжди ринкова рівновага є економічно ефективною? Які чинники можуть призводити до відхилень від рівноважної точки?

5. Перехресна еластичність попиту. Чому деякі блага мають більш високий рівень перехресної еластичності попиту? Як це використовується у маркетингових стратегіях?

6. Як відмінності в споживчих перевагах впливають на криву попиту? Чи можна створити універсальну модель раціональної поведінки споживача?

7. Як функція корисності може пояснити різні споживчі рішення? Чи є можливість об'єктивного вимірювання корисності?

8. Закон спадної граничної корисності блага. Чому закон спадної граничної корисності не завжди діє в умовах швидко змінюваних технологічних ринків? Як цей закон адаптується до цифрової економіки?

9. Криві байдужості, їх властивості. Як взаємозв'язок між кривими байдужості та бюджетним обмеженням пояснює оптимізацію споживчого вибору? Чи існують споживчі блага, для яких цей підхід не застосовується?

10. Заміщення одного блага іншим. Гранична норма заміщення. Чи може ефект заміщення повністю компенсувати зміну реальних доходів споживача? Які фактори обмежують цей процес?

11. Динамічна рівновага споживача: криві «дохід – споживання» та «ціна – споживання». Чому крива «дохід – споживання» змінює свою форму залежно від рівня розвитку країни? Як цей взаємозв'язок використовується в макроекономічному аналізі?

12. Як взаємодія між монополістами та конкурентними ринками впливає на інноваційний розвиток? Вибір монополіста за відсутності дискримінації. Чи завжди монополії мають перевагу у впровадженні технологій?

13. Ринок досконалої конкуренції, його характеристики. Чи можливо створити досконалу конкуренцію в умовах цифрової економіки? Які фактори цьому заважають?

14. Олігополія. Можливості для стратегічної взаємодії на олігополістичному ринку. Як поведінкові аспекти впливають на стратегії олігополістичних ринків? Чи можлива стабільність у змовах між олігополіями?

15. Поняття, характеристика і приклади природних монополій. Чому природні монополії виникають у стратегічних секторах економіки? Чи можна створити ефективний механізм їх державного регулювання?

16. Як дерегуляція ринку впливає на структуру галузей? Чи завжди зменшення державного впливу є позитивним для економічного розвитку?

17. Високий ступінь диференціації доходів і проблема бідності. Чи є нерівність доходів обов'язковим елементом ринкової економіки? Як її можна регулювати без втрати ефективності?

18. Поняття суспільних благ. Чому суспільні блага не можуть ефективно надаватися через ринковий механізм? Як змінюється підхід до їх фінансування у різних країнах?

19. Як зовнішні ефекти впливають на ефективність ринку? Чи можливо їх повністю усунути через податки або субсидії?

20. Чому асиметрія інформації призводить до неспроможності ринку? Які механізми дозволяють зменшити її вплив?

21. Як вплив монополій на ринок можна оцінити з точки зору суспільного добробуту? Чи завжди антимонопольне регулювання є ефективним?

22. Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Чому методи розрахунку ВВП можуть давати різні результати? Як можна зменшити похибку у вимірюванні економічного зростання?

23. Як індекси цін впливають на реальні макроекономічні показники? Номінальний і реальний ВВП. Чи можна вважати дефляцію більш небезпечною, ніж інфляцію?

24. Система національних рахунків (СНР) як міжнародний стандарт рахівництва. Макроекономічні показники в системі національних рахунків. Сектори, рахунки та операції в СНР.

25. Кругообіг доходів і витрат: двосекторна, трисекторна та чотирисекторна моделі кругообігу. Як моделі кругообігу доходів і витрат пояснюють взаємозв'язки між макроекономічними агентами? Чи можна стверджувати, що чотирисекторна модель повністю відображає реальні економічні процеси?

26. Чому тіньова економіка суттєво спотворює макроекономічні розрахунки? Як уряди намагаються інтегрувати неформальний сектор у офіційну статистику?

27. Сукупний попит та його крива. Сукупна пропозиція та її крива. Як концепція сукупного попиту та пропозиції пояснює макроекономічну рівновагу? Чи можуть традиційні моделі AD-AS бути ефективними в умовах нестабільної економіки?

28. Кейнсіанський, проміжний і класичний відрізки кривої сукупної пропозиції. Чому кейнсіанський, проміжний і класичний відрізки кривої сукупної пропозиції відрізняються? Як вони відображають особливості короткострокової та довгострокової рівноваги?

29. Процентна ставка як фактор інвестиційного попиту. Номінальна та реальна процентна ставка. Як зміна процентної ставки впливає на рівень сукупного попиту? Чи завжди монетарна політика центрального банку ефективно регулює макроекономічну рівновагу?

30. Споживання і заощадження: взаємозв'язок і функції. Чому очікування відіграють важливу роль у споживанні та заощадженнях? Як фактори боргових зобов'язань і рівень податків змінюють поведінку економічних агентів?

31. Як мультиплікатор інвестицій впливає на ВВП? Чи може мультиплікативний ефект працювати у зворотному напрямку, спричиняючи економічні спади?

32. Яким чином ринок позичкового капіталу забезпечує баланс між заощадженнями та інвестиціями? Чи можливе досягнення рівноваги без державного регулювання?

33. Структура національного ринку: ринок товарів і платних послуг, ринок грошей і цінних паперів, ринок праці. Як структура національного ринку впливає на економічну динаміку? Чому ринки товарів, грошей і праці потребують різних механізмів регулювання?

34. Ринок праці та механізм його функціонування. Як механізми попиту та пропозиції визначають рівноважну заробітну плату? Чи можливо досягти ідеальної рівноваги на ринку праці в умовах цифрової економіки?

35. Рівновага національного ринку та механізм його забезпечення. Основні макроекономічні тотожності. Які основні проблеми існують у регулюванні

національного ринку? Чи можуть фіскальні та монетарні інструменти ефективно забезпечити макроекономічну стабільність?

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виклики та перспективи для стійкого розвитку економіки України у повоєнний час : монографія / за ред. д-р екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України М.І. Скрипниченко ; НАН України, Державна установа «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України». – Електрон. дані. – Київ, 2025. – 416 с. Режим доступу : https://drive.google.com/file/d/1U-PD5OZ_g40ipuBDfAx06itKR0_S1zdT/view (дата звернення 05.04.2026)

2. Відбудова для розвитку: зарубіжний досвід та українські перспективи : міжнародна колективна монографія / [редколегія, голова – д.е.н. В.В. Небрат] ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2023. – 571 с. – Режим доступу : <https://drive.google.com/file/d/1O1xIDGN7nzGmSXs4hn0zm2RZxPY8s0gr/view> (дата звернення 05.04.2026)

3. Держава і ринок в економічному розвитку та у повоєнному відновленні: зарубіжний досвід : колективна монографія / [В.В. Небрат, Н.А. Супрун та ін.] ; за ред. д.е.н. В.В. Небрат ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2024. – 416 с. Режим доступу : https://drive.google.com/file/d/1dO_hGy3rpE0BOvRA4ovhcnKMDgPmOmDi/view (дата звернення 05.04.2026)

4. Економічна теорія (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка). Макроекономіка : навчальний посібник / Н. П. Мацелюх, І. А. Максименко, М. М. Теліщук [та ін.]. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. – 430 с. – (Серія «На допомогу студенту УДФСУ» ; т. 22).

5. Економічна теорія (історія економіки та економічної думки, політекономія, мікроекономіка, макроекономіка) = Economic theory (History of economics and economic thought, political economy, microeconomics, macroeconomics) : навч. посіб. : у 2-х ч. Ч. 1 Історія економіки та економічної думки, політекономія = History of economics and economic thought, political economy [Електронний документ] / Н. П. Мацелюх, М. М. Теліщук, М. О. Скорик [та ін.] ; за ред. М. М. Теліщука ; Ун-т держ. фіск. служби України. – Ірпінь : Ун-т ДФС України. – 2020. – 532 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні » ; т. 146).

6. Ефективність грошово-кредитної політики в Україні в умовах глобальної економічної дестабілізації : колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук Є.О. Бублика ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2023. – 216 с. – Режим доступу : <https://drive.google.com/file/d/17VpvyCaxk-Pa9U3FqXwGxRd1GyR072wZ/view> (дата звернення 05.04.2026)

7. Траєкторії розвитку повоєнної економіки України в системі координат постпандемічного світу : колективна монографія / за ред. д-р екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України М.І. Скрипниченко ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2023. – 202 с. : табл., рис. – Режим доступу : <https://drive.google.com/file/d/1jTjKjx8eRr6R2misHetPKsyancJEfWkf/view> (дата звернення 05.04.2026)

8. Формування інституційної архітекτονіки інформаційно-мережевої економіки: монографія / за ред. академіка НАН України А.А. Гриценка ; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» ; ДННУ «Академія фінансового управління». – К., 2021. – 736 с. : табл., рис.

9. Krebs, T., Scheffel, M. Optimal allocations in growth models with private information. Econ Theory 78, 125-154 (2024). URL : <https://doi.org/10.1007/s00199-023-01527-8> (дата звернення 05.04.2026)

10. Lehrer, E., Wang, T. The value of information in stopping problems. Econ Theory 78, 619-648 (2024). URL : <https://doi.org/10.1007/s00199-023-01543-8> (дата звернення 05.04.2026)

ДИСЦИПЛІНА «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Тема 1. Загальна характеристика підприємства

Підприємство як суб'єкт господарювання: сутність, мета функціонування та характерні ознаки. Основні напрями діяльності підприємств. Види підприємств за різними класифікаційними ознаками. Добровільні об'єднання підприємств: поняття, принципи, види (асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, синдикати, трести, холдинги, промислово-фінансові групи). Переваги та недоліки формування і функціонування об'єднань підприємств. Господарські товариства: сутність та види (товариства з обмеженою відповідальністю, з додатковою відповідальністю, повною відповідальністю, командитне товариство, акціонерні товариства). Нормативно-правові основи створення та функціонування підприємств та їх об'єднань. Нормативні акти, якими регулюються різні сфери діяльності підприємств в Україні. Порядок реєстрації та ліквідації підприємства.

Тема 2. Основний та оборотний капітал підприємства

Капітал підприємства як фактор виробництва. Види капіталу підприємства. Сутність, класифікація та структура основного капіталу підприємства. Поняття основних засобів. Склад та структура основних засобів підприємства. Загальні та відмінні ознаки основних виробничих та основних невиробничих засобів. Класифікація основних виробничих засобів та їх структура (виробничо-технологічна, видова, вікова та галузева). Тенденції в динаміці структури основних засобів. Оцінка основного капіталу підприємства. Види вартісної оцінки основних засобів (первісна, відновна, повна, залишкова та ліквідаційна вартості). Спрацювання основних засобів та форми його усунення. Поняття фізичного (матеріального) та економічного спрацювання основних виробничих засобів. Амортизація основних засобів. Методи нарахування амортизації основних засобів за вітчизняним законодавством. Система показників ефективності використання основних засобів. Склад та структура оборотного капіталу підприємства. Елементний склад оборотного капіталу підприємства. Нормування оборотного капіталу підприємства. Методи розрахунку нормативів оборотного капіталу підприємства. Норматив оборотного капіталу у виробничих запасах; в незавершеному виробництві; в інших нормованих елементах. Кругообіг і показники оборотності оборотного капіталу.

Тема 3. Нематеріальні ресурси і активи

Нематеріальні ресурси підприємства. Інтелектуальна та промислова власність: сутність та об'єкти. Нематеріальні активи підприємства: сутність та склад. Правовий захист нематеріальних активів. Елементи нематеріальних активів, що мають особливості правового захисту. Ліцензійні угоди. Ліцензія, види розрахунків за ліцензіями. Методи оцінки вартості нематеріальних активів та їх амортизація. Оцінка вартості нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів. Проблеми підвищення економічної ефективності використання нематеріальних активів підприємства.

Тема 4. Інвестиційні ресурси

Фінансові ресурси підприємства: сутність, функції та джерела формування. Інвестиційні ресурси: поняття, склад і структура. Елементний склад і структура капітальних вкладень. Загальна характеристика та види фінансових інвестицій підприємства. Визначення необхідного обсягу виробничих інвестицій та джерел їх фінансування. Показники оцінки ефективності капітальних вкладень. Шляхи підвищення ефективності використання реальних і фінансових інвестицій. Необхідність та проблеми залучення іноземних інвестицій.

Тема 5. Виробництво, якість і конкурентоспроможність продукції

Загальна характеристика продукції. Обчислення обсягу продукції в фізичних та вартісних одиницях виміру. Показники валової, товарної, реалізованої та чистої продукції. Економічна сутність якості продукції. Показники якості продукції. Методи оцінювання якості продукції. Конкурентоспроможність продукції та чинники її забезпечення. Стандартизація та сертифікація продукції. Державний нагляд за якістю продукції. Шляхи підвищення якості та конкурентоспроможності продукції.

Тема 6. Витрати і ціни на продукцію

Загальна характеристика витрат на виробництво продукції (послуг) та їх класифікація. Види собівартості продукції. Обчислення собівартості окремих видів продукції. Склад статей калькуляції та їх розрахунок. Кошторис виробництва. Кошториси прямих і непрямих витрат. Зведений кошторис витрат на виробництво продукції (послуг). Джерела, чинники та шляхи зниження собівартості продукції. Суть, функції та елементний склад ціни. Види цін. Методи ціноутворення. Цінова політика підприємства та чинники ціноутворення.

Тема 7. Ефективність діяльності та фінансово-економічні результати

Дохід, прибуток. Функції і види прибутку. Формування та використання прибутку підприємства. Фактори впливу на прибуток підприємства. Рентабельність та її види. Фактори підвищення рентабельності виробництва. Резерви і чинники підвищення рентабельності виробництва. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства за показниками платоспроможності, ліквідності, прибутковості,

фінансової стійкості та ділової активності, ефективності використання ресурсів. Економічна суть ефективності. Види ефективності виробництва. Система показників економічної ефективності виробництва. Напрями підвищення ефективності діяльності підприємства в ринкових умовах господарювання.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ

1. Поняття підприємства як основної ланки національного господарства. Визначення мети і напрямків діяльності підприємств. Статистичні показники кількості та динаміки підприємств в Україні.
2. Класифікація підприємств. Види та організаційні форми підприємств в Україні, їх характеристика. Статистика динаміки підприємств в Україні.
3. Класифікація підприємств залежно від їх розмірів та чисельності працюючих: малі підприємства, середні та великі. Статистичні показники динаміки великих, малих та середніх підприємств в Україні. Пільги для суб'єктів малого бізнесу в Україні.
4. Аналіз впливу державної політики на напрями діяльності підприємств: огляд сучасних регуляторних ініціатив, їх ефективність у різних країнах.
5. Регулювання процесів реєстрації та ліквідації підприємств: аналіз динаміки закриття підприємств у різних секторах економіки та оцінка наслідків.
6. Структура капіталу підприємства та її вплив на фінансову стійкість: розрахунок фінансових коефіцієнтів для оцінки структури капіталу.
7. Оцінка ефективності використання основних засобів підприємства: порівняльний аналіз моделей оновлення основних засобів у різних галузях.
8. Методи оцінки основних засобів та їх вплив на фінансову звітність: статистичний аналіз зміни вартості активів у кризові періоди.
9. Спрацювання та оновлення основних засобів: обґрунтування амортизаційної політики підприємства у контексті технічного переоснащення.
10. Порівняльний аналіз амортизаційної політики підприємств в Україні та розвинених країнах: статистична ілюстрація впливу амортизації на собівартість продукції.
11. Детермінанти ефективного використання оборотного капіталу підприємства: характеристика показників оборотності капіталу.
12. Фактори впливу на кругообіг оборотного капіталу: оцінка їхнього значення у кризових та посткризових економічних умовах.
13. Нематеріальні активи як основа конкурентних переваг підприємства: статистичний аналіз рівня інноваційного потенціалу компаній.
14. Методи оцінки нематеріальних активів у міжнародній практиці: виявлення розбіжностей у підходах різних економік.
15. Ліцензійні угоди як механізм монетизації нематеріальних активів: розрахунок економічного ефекту від ліцензійних договорів.
16. Фінансові ресурси підприємства та їх ефективне використання: аналіз структури капіталу за допомогою статистичних даних.
17. Аналіз інвестиційної привабливості підприємств різних галузей: застосування різних методик оцінки.

18. Динаміка капіталовкладень у реальний сектор економіки: виявлення факторів, що визначають структуру інвестицій.
19. Вплив сучасних технологій на показники виробництва продукції: розрахунок зростання продуктивності праці після автоматизації.
20. Взаємозв'язок між якістю продукції та рівнем її рентабельності: способи виявлення закономірностей на основі статистичних даних.
21. Фактори конкурентоспроможності продукції: моделі оцінки її ринкових перспектив.
22. Методи обчислення собівартості продукції в контексті міжнародних стандартів: порівняльний аналіз показників витрат на одиницю продукції.
23. Моделювання впливу ціноутворення на рівень попиту: ілюстрація на основі аналізу даних реальних ринкових сегментів.
24. Ефективність підприємства: міжгалузеве порівняння рентабельності: аналіз фінансових звітів провідних компаній.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економіка підприємства: підручник/ Л.Л. Лазебник, В.В. Гурочкіна, Л.В. Слюсарєва та ін.; за заг. ред. Л.Л. ГЛазебник. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. – 426 с.
2. Підприємництво в епоху глобальних трансформацій: виклики та перспективи розвитку: монографія / [Пашко П.В., Лазебник Л.Л., Кіндзерський Ю.В. та ін.] ; за ред. д-рів екон. наук, професорів П.В. Пашка та Л.Л. Лазебник; Державна фіскальна служба України ; Університет державної фіскальної служби України. – Ірпінь, 2019. – 461 с.
3. Виклики та наслідки агропродовольчої спеціалізації України у світовій економіці : колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук Шубравської О.В. ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2023. – 254 с. Режим доступу : <http://ief.org.ua/wpcontent/uploads/2023/03/Vyklyky-ta-naslidky-ahroprodovol'choi-spetsializatsiiUkrainy> (дата звернення 04.04.2026)
4. Розвиток конкуренції в секторах транспортної та енергетичної інфраструктури України : колективна монографія / за ред. О.І. Никифорок ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2023. – 402 с. ; 83 табл., 74 рис. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/Rozvytok-konkurentsii-v-sektorakhtransportnoi-ta-enerhetychnoi-infrastruktury-Ukrainy.pdf> (дата звернення 04.04.2026)
5. Hannan Amoozad Mahdiraji, Hojatallah Sharifpour Arabi, Keru Duan, Demetris Vrontis, Harnessing technological resources for effective growth hacking: A mixed-method framework using systematic literature review, content analysis, and multi-layer decision-Making, Journal of Business Research, Volume 190, 2025, 115180, URL: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2025.115180> (дата звернення 04.04.2026)
6. Skip, R. (2021). 5 Characteristics of Digital Giants that Enable Domination. <https://www.skipprichard.com/5-characteristics-of-digital-giants-that-enable-domination/> (дата звернення 05.04.2026)
7. Wanli Li, Tiantian Yan, Yue Li, Corporate social responsibility and financial performance in a cross-country context: A meta-analysis, Journal of Business Research,

ДИСЦИПЛІНА «ЕКОНОМІКА ПРАЦІ»

Тема 1. Організація праці

Поняття, зміст і завдання організації праці. Основні напрямки організації праці, поділ і кооперування праці. Види поділу праці. Форми кооперування праці. Бригадна форма організації праці. Характеристика робочого місця, класифікація робочих місць. Організація робочого місця: оснащення, обслуговування, планування, розміщення та атестація робочих місць.

Тема 2. Нормування праці як засіб регулювання робочого часу та міри праці

Сутність і значення нормування праці, об'єкти нормування праці. Класифікація витрат робочого часу, структура нормованого і ненормованого робочого часу. Система нормативів і норм праці.

Тема 3. Продуктивність та ефективність праці

Продуктивність праці як узагальнюючий показник ефективності праці. Показники і методи вимірювання продуктивності праці: виробіток і трудомісткість. Розрахунок виробітку у натуральних, вартісних та трудових одиницях виміру. Види трудомісткості.

Фактори підвищення продуктивності праці та їх характеристика. Резерви підвищення продуктивності праці, їх класифікація. Програми управління продуктивністю праці на підприємстві.

Тема 4. Розподіл доходів та особисте споживання у ринковій економіці

Принципи формування доходів у ринковій економіці. Структура доходу співробітника підприємства. Особисте споживання у ринковій економіці.

Тема 5. Заробітна плата та її регулювання в Україні

Сутність і функції заробітної плати у процесі суспільного відтворення. Види заробітної плати (номінальна і реальна заробітна плата). Принципи та елементи організації заробітної плати. Структура заробітної плати: основна, додаткова заробітна плата, заохочувальні і компенсаційні виплати.

Тема 6. Форми та системи оплати праці

Сутність і структура тарифної системи оплати праці, її призначення. Зміст і призначення тарифно-кваліфікаційного і кваліфікаційного довідників. Розділи кваліфікаційних довідників.

Тарифна сітка. Групи тарифних сіток, що використовуються на підприємствах України. Сутність єдиної тарифної сітки. Тарифні ставки. Методи встановлення тарифних ставок. Схеми посадових окладів. Методика встановлення посадових окладів. Система доплат і надбавок. Компенсуючі та стимулюючі доплати та надбавки. Загальна характеристика форм заробітної плати. Сутність

відрядної форми, умови її функціонування. Системи відрядної форми та їх характеристика.

Системи погодинної форми. Характеристика погодинної форми оплати праці, умови її функціонування. Сутність бригадної форми оплати праці. Розрахунок і розподіл бригадного заробітку. Коефіцієнт трудової участі.

Зарубіжний досвід оплати праці персоналу. Найсуттєвіші складові закордонного досвіду.

Тема 7. Аналіз, звітність та аудит у сфері праці

Система трудових показників у сфері праці. Аналіз стану та використання трудових ресурсів. Аналіз використання робочого часу. Аналіз продуктивності праці. Аналіз заробітної плати.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ

1. Як змінились підходи до організації праці у ХХІ столітті? Порівняльний аналіз традиційних і сучасних моделей організації праці.
2. Оцінка ефективності кооперування праці на підприємствах різних галузей: методи та показники.
3. Сучасні форми організації праці: досвід розвинених країн та можливості адаптації в Україні.
4. Як система нормування праці впливає на рівень продуктивності та конкурентоспроможність підприємства?
5. Аналіз структури нормованого та ненормованого робочого часу: моделі оптимізації витрат робочого часу.
6. Класифікація витрат робочого часу та їхнє значення в управлінні персоналом: емпіричний аналіз підприємств різних секторів економіки
7. Нормативно-правові основи нормування праці в Україні та країнах ЄС: порівняльний аналіз ефективності
8. Використання сучасних цифрових технологій у нормуванні праці: вплив на продуктивність
9. Роль продуктивності праці у макроекономічному розвитку країни: міжнародні рейтинги та тенденції.
10. Методи вимірювання продуктивності праці: порівняльний аналіз різних підходів.
11. Фактори підвищення продуктивності праці: статистичне дослідження залежності між рівнем автоматизації та ефективністю виробництва.
12. Як класифікація резервів підвищення продуктивності праці дозволяє оцінювати потенціал підприємства?
13. Структура доходів населення у різних країнах світу: порівняльний аналіз.
14. Взаємозв'язок між рівнем доходів і моделлю споживання: статистичний аналіз на прикладі країн ЄС.
15. Як рівень мінімальної заробітної плати впливає на рівень особистого споживання та економічний розвиток?
16. Теорії доходів у ринковій економіці: які нові підходи домінують у сучасній економічній науці?

17. Аналіз еластичності попиту залежно від рівня доходу: моделювання поведінки споживачів у різних сегментах ринку
18. Регулювання заробітної плати в Україні: як змінювалась державна політика за останнє десятиліття?
19. Співвідношення номінальної та реальної заробітної плати: статистичний аналіз інфляційних тенденцій.
20. Вплив структури заробітної плати на соціальну мобільність: досвід України та міжнародні порівняння.
21. Моделі соціального партнерства у регулюванні заробітної плати: європейський досвід та можливості адаптації в Україні
22. Порівняльний аналіз ефективності відрядної та погодинної форм оплати праці: статистична оцінка у різних секторах економіки.
23. Чи є тарифна система оплати праці ефективною в умовах сучасного ринку праці? Ілюстрація практичних кейсів.
24. Методи аналізу ефективності використання трудових ресурсів: оцінка релевантності різних підходів.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економіка підприємства: підручник/ Л.Л. Лазебник, В.В. Гурочкіна, Л.В. Слюсарєва та ін.; за заг. ред. Л.Л. Лазебник. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. – 426 с.
2. Загальний механізм та чинники стабілізації соціально-економічного розвитку України : монографія / за ред. академіка НАН України Гейця В. М. та академіка НАН України Гриценка А.А. ; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». – Електрон. дані. – Київ, 2022. – 302 с.: табл., рис. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/Zagalnyj-mehanizm-ta-chynnyky-stabilizacii.pdf> (дата звернення 03.04.2026)
3. Мобільність робочої сили України: тенденції та перспективи: колективна монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. І.Л. Петрової, д.е.н. В.В. Близнюк ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2023. – 334 с. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/Mobilnist-robochoi-sily-Ukrainy.pdf> (дата звернення 03.04.2026)
4. Оцінка та прогнози ендogenous зростання економіки України : колективна монографія / за ред. д-р екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України М.І. Скрипниченко ; НАН України, ДУ Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2023. – 422 с. : табл., рис. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/Otsinka-ta-prohnozy-endogenous-zrostantia-ekonomiky-Ukrainy.pdf> (дата звернення 03.04.2026)
5. Andrew McGee, Peter McGee, Gender differences in reservation wages in search experiments, *Labour Economics*, Volume 94, 2025, URL: <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2025.102698> (дата звернення 03.04.2026)

6. Marco Caliendo, Rebecca Olthaus, Nico Pestel, Long-term employment effects of the minimum wage in Germany: New data and estimators, *Labour Economics*, Volume 92, 2025, ISSN 0927-5371, URL: <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2024.102648>.

7. Vera Brenčič, Distribution of vacancies and new hires across employers: Implications for job offers, skill requirements, and employers' search outcomes, *Labour Economics*, Volume 91, 2024, URL: <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2024.102637>. (дата звернення 05.04.2026)

ДИСЦИПЛІНА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

Тема 1. Теорії міжнародної торгівлі

Роль зовнішньої торгівлі в рамках меркантилістської економічної теорії. Теорії абсолютних та порівняльних переваг (А. Сміт і Д. Рікардо). Рікардіанська модель міжнародної торгівлі з більш ніж двома товарами, що виробляються в одній країні. Теорія факторних пропорцій Гекшера-Оліна. Теорема Гекшера-Оліна. Теорема Столпера-Самуельсона (вплив зміни цін на товари на фактори виробництва). Ефект підсилення Джонса. Теорема про вирівнювання цін на фактори виробництва. Емпіричні перевірки теорії Гекшера-Оліна. Парадокс В. Леонтьєва та подальші дослідження. Напрями подальшої еволюції теорій міжнародної торгівлі. Теорія міжнародної конкурентоспроможності М. Портера. Конкурентні переваги країн на світовому ринку.

Тема 2. Стандартна модель міжнародної торгівлі та зміни у пропозиції факторів виробництва

Стандартна модель при аналізі встановлення часткової рівноваги (на одному товарному ринку). Виграш від зовнішньої торгівлі та його розподіл між країнами — учасницями торговельних відносин.

Стандартна модель при аналізі встановлення загальної рівноваги (в економіках країн, що торгують між собою загалом). Часткова спеціалізація економік у зовнішній торгівлі. Криві обміну для країн, що торгують. Представлення теорії Гекшера-Оліна за допомогою інструментарію стандартної моделі міжнародної торгівлі.

Умови торгівлі, індекс умов торгівлі: поняття та розрахунок.

Вплив змін у пропозиції факторів виробництва на економічне зростання та міжнародну торгівлю. Повністю нейтральне, експорторієнтоване, імпортозаміщуюче економічне зростання.

Голландська хвороба, її ознаки та наслідки. Випадок «згубного зростання» факторів виробництва.

Тема 3. Митно-тарифні методи зовнішньоторговельної політики

Завдання, методи та інструменти зовнішньоторговельної політики. Класифікації митних тарифів. Режим найбільшого сприяння в торгівлі. Економічні наслідки застосування імпортного мита в умовах малої та великої відкритої економіки. Ефекти імпортного мита у вигляді викривлення стимулів до виробництва та споживання. «Оптимальне» імпортне мито. Ефективний рівень тарифного захисту національного виробника.

Статичні та динамічні наслідки приєднання країни до зони вільної торгівлі або митного союзу. Ефекти створення та витіснення торгівлі.

Економічні наслідки застосування експортного мита в умовах малої та великої відкритої економіки.

Тема 4. Нетарифні методи зовнішньоторговельної політики

Економічні наслідки застосування імпортової квоти в умовах малої та великої відкритої економіки. Вплив імпортової квоти на спотворення стимулів до виробництва та споживання. Квотна рента. Тарифні квоти. Порівняльний аналіз імпортного мита та імпортової квоти. Особливості імпортних квот за умов монополії на внутрішньому ринку.

Економічні наслідки застосування експортної квоти та «добровільних експортних обмежень» (ДЕО) у відкритих економіках різного масштабу. Ембарго та санкції в міжнародній торгівлі. Економічні наслідки субсидій на внутрішньому ринку в умовах малої відкритої економіки. Порівняльний аналіз впливу імпортного мита, імпортової квоти та субсидій на внутрішній ринок. Економічні наслідки застосування експортних субсидій у відкритих економіках різного масштабу.

Тема 5. Міжнародна мобільність капіталу. ТНК

Форми міжнародного руху капіталу. Прямі та портфельні іноземні інвестиції, міжнародне кредитування. Неокласична модель економічних ефектів міжнародної мобільності капіталу. Модель міжчасової торгівлі. Критика неокласичних підходів до аналізу руху капіталу.

Транснаціональні корпорації (ТНК, багатонаціональні підприємства). Закордонні підрозділи ТНК, індекс транснаціональності. Теоретичні пояснення прямих іноземних інвестицій та діяльності ТНК. Еклектична парадигма Дж. Даннінга.

Тема 6. Міжнародна трудова міграція

Неокласична модель економічних ефектів міжнародної трудової міграції. Наслідки трудової міграції для країн еміграції та імміграції. Обсяги, структура та динаміка міграції з України і її ймовірні економічні наслідки.

Тема 7. Платіжний баланс як відображення участі країни в міжнародних економічних відносинах

Поняття та принципи складання платіжного балансу. Визначення резидентної приналежності економічних суб'єктів. Метод подвійного запису економічних операцій. Основні складові платіжного балансу: рахунок поточних операцій, рахунок операцій із капіталом, фінансовий рахунок, чисті помилки та пропуски. Основні статті платіжного балансу у нейтральному трактуванні. Взаємозв'язок та макроекономічне значення складових платіжного балансу. Баланс міжнародних інвестицій. Чиста міжнародна інвестиційна позиція країни.

Механізми регулювання дисбалансів загального (підсумкового) платіжного балансу. Офіційні міжнародні резерви.

Тема 8. Валюта, валютний курс та міжнародна валютна система

Поняття валюти. Класифікація валют. Визначення та котирування валютного курсу. Пряме та зворотне (девізне) котирування. Режими валютного курсу (фіксований, проміжні режими, плаваючий курс). Офіційна доларизація, валютне управління (currency board).

Теорія паритету купівельної спроможності валюти (ПКС). Закон єдиної ціни. Абсолютний та відносний ПКС. Критика теорії ПКС. Вплив (ефект) Балашші–Самуельсона.

Поняття реального обмінного курсу та його економічне значення. Індекс реального ефективного обмінного курсу. Загальна теорія валютного курсу. Ефект Фішера в міжнародній економіці.

Поняття та елементи міжнародної валютної системи. Золотомонетний стандарт. Еволюція золотого стандарту після Першої світової війни. Бреттон-Вудська міжнародна валютна система. Причини кризи та краху Бреттон-Вудської системи. Ямайська міжнародна валютна система. Проблеми та перспективи реформування сучасної валютної системи. Роль МВФ у регулюванні міжнародної валютної системи.

Теорія оптимальних валютних зон. Критерії оптимальності. Валютна інтеграція в ЄС та інших регіонах світу.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВИНОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ

1. У чому полягають ключові відмінності між теорією абсолютних переваг А. Сміта та порівняльних переваг Д. Рікардо? Як ці підходи пояснюють спеціалізацію країн у ХХІ столітті?
2. Як теорема Хекшера-Оліна інтерпретує розподіл ресурсів у країнах і пояснює структуру зовнішньої торгівлі? Чи підтверджуються її висновки сучасною статистикою?
3. В чому полягає парадокс Леонтьєва та які його наслідки для розвитку теорії факторних пропорцій? Як цей парадокс змінив розуміння конкурентних переваг?
4. Як теорія М. Портера доповнює класичні підходи до аналізу міжнародної торгівлі? Які фактори, на його думку, визначають конкурентоспроможність країн?
5. У чому полягає сутність виграшу від міжнародної торгівлі в рамках стандартної моделі? Як змінюється розподіл виграшу за умов асиметрії економічного розвитку?
6. Як криві обміну дозволяють описати процес досягнення загальної рівноваги у міжнародній торгівлі? Яку роль у цьому процесі відіграє часткова спеціалізація?
7. Яким чином стандартна модель міжнародної торгівлі може використовуватись для пояснення теорії Хекшера–Оліна на графічному рівні?
8. Що таке індекс умов торгівлі і як він вимірюється? Чому цей індикатор важливий для країн, що розвиваються?
9. Як зміни у пропозиції факторів виробництва впливають на економічне зростання та структуру зовнішньої торгівлі? Які наслідки має імпортозаміщуюче зростання?

10. Що таке «голландська хвороба» і як її прояви впливають на міжнародну конкурентоспроможність країн? Наведіть приклади з реальної економіки.
11. Як гравітаційна модель торгівлі пояснює обсяги міжнародного обміну між країнами? Які її переваги й обмеження?
12. Які мотиви лежать в основі демпінгу у зовнішній торгівлі? У яких випадках демпінг може бути легітимною стратегією, а коли — порушенням міжнародних правил?
13. Які наслідки застосування імпортного мита виникають у відкритій економіці? Як мито впливає на споживачів, виробників і структуру торговельного балансу?
14. Втеча від війни чи свідомий виїзд. Як змінилася міграція з України і якими будуть її наслідки?
15. Які основні економічні наслідки застосування імпоротної квоти у малій та великій відкритій економіці? Як імпортна квота впливає на спотворення ринкових стимулів до виробництва та споживання?
16. Як квотна рента змінює розподіл вигод між державою, імпортерами та виробниками? Чи можливий ефективний механізм розподілу квот без утворення надприбутків у привілейованих суб'єктів ринку?
17. Які переваги та недоліки тарифної квоти порівняно з імпортним митом? Як ці заходи впливають на національних виробників у короткостроковій та довгостроковій перспективі?
18. Які економічні наслідки запровадження експортних квот і «добровільних експортних обмежень» (ДЕО)? Чи може такий інструмент покращити торговельний баланс країни?
19. Яку роль відіграють ембарго та санкції у зовнішньоторговельній політиці? Чи є ефективними такі заходи з погляду макроекономічної стабільності та міжнародних економічних зв'язків?
20. Як субсидії на внутрішньому ринку у малій відкритій економіці впливають на виробництво, ціни та добробут споживачів? Чи можуть субсидії бути ефективною альтернативою імпортним тарифам та квотам?
21. Які економічні наслідки застосування експортних субсидій для країни, що прагне розширити міжнародні ринки? Чи може експортне субсидування призвести до торговельних конфліктів?
22. Які головні аргументи «за» та «проти» зовнішньоторговельного протекціонізму? Чи можливе ефективне поєднання протекціоністських заходів та політики вільної торгівлі?
23. Які головні етапи еволюції багатостороннього регулювання міжнародної торгівлі? Як роль ГАТТ та СОТ змінилася у світовій економіці після глобалізаційних процесів?
24. Як моделі міжнародного руху капіталу пояснюють взаємодію між країнами з різним рівнем розвитку? Чи підтверджується практика неокласичними моделями міжнародного капіталу?
25. Які головні мотиви транснаціональних корпорацій (ТНК) щодо розширення закордонної діяльності? Чи є еклектична парадигма Дж. Даннінга універсальною для пояснення діяльності ТНК?

26. Які основні наслідки міжнародної трудової міграції для країн-експортерів та імпортерів робочої сили? Чи можна мінімізувати негативний ефект "відпливу розумів"?

27. Як платіжний баланс країни відображає її участь у міжнародних економічних процесах? Чому баланс міжнародних інвестицій та чиста інвестиційна позиція є ключовими індикаторами фінансової стабільності?

28. Які основні відмінності між фіксованим, плаваючим та проміжними режимами валютного курсу? Як офіційна доларизація та валютне управління (currency board) впливають на макроекономічну стабільність країн?

29. Чому теорія паритету купівельної спроможності (ПКС) не завжди відображає реальні тенденції валютного ринку? Як вплив Балаші–Самуельсона змінює очікування щодо валютних курсів у країнах із різними рівнями продуктивності?

30. Як поняття реального обмінного курсу відрізняється від номінального та чому він є критичним показником для економічної конкурентоспроможності? Яку роль відіграє індекс реального ефективного обмінного курсу у визначенні валютної політики держави?

31. Які основні етапи еволюції міжнародної валютної системи від золотомонетного стандарту до сучасної Ямайської системи? Чому спроби реформування міжнародної валютної системи натрапляють на значні труднощі?

32. Які критерії оптимальної валютної зони, згідно з теорією Манделла, і наскільки Європейський Союз відповідає цим критеріям? Чи можуть інші регіони світу відтворити європейську модель валютної інтеграції?

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глобалізаційні процеси у світовій економіці: виклики та можливості для України : колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. О.О. Борзенко ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2022. – 264 с. : табл., рис. – Режим доступу : <https://drive.google.com/file/d/1ewtCgIDULqqHjRAKliRXUCSP2Y0SQjIu/view> (дата звернення 03.04.2026)

2. Економічні суперечності глобалізації та локалізації в умовах гібридної війни та післявоєнної реконструкції: монографія / за ред. академіка Гриценка А. А. ; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». – Електрон. дані. – К., 2022. – 636 с. : табл., рис. – Режим доступу : https://www.researchgate.net/publication/381125369_Ekonomichni_superechnosti_globalizacii_ta_lokalizacii_v_umovah_gibridnoi_vijni_ta_pislavoennoi_rekonstrukcii (дата звернення 03.04.2026)

3. Мобільність робочої сили України: тенденції та перспективи: колективна монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. І.Л. Петрової, д.е.н. В.В. Близнюк ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2023. – 334 с. – Режим доступу : <https://drive.google.com/file/d/1eOGHzwohwV0fpUx1hWX05FISatujgzc5/view> (дата звернення 03.04.2026)

4. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainciv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html> (дата звернення 03.04.2026)
5. Feenstra, R. C., & Taylor, A. M. (2021). *International economics* (5th ed.). Macmillan Learning. [macmillanlearning.com](https://www.macmillanlearning.com) (дата звернення 03.04.2026)
6. Krugman, P. R., Obstfeld, M., & Melitz, M. J. (2022). *International economics: Theory and policy* (12th ed.). Pearson. [Maurice Obstfeld](#)
7. Reinert, K. A. (2020). *An introduction to international economics: New perspectives on the world economy* (2nd ed.). Cambridge University Press. [Cambridge University Press & Assessment+1Amazon+1](#)

Критерії оцінювання знань за результатами вступного іспиту

Вступний іспит при вступі на навчання на здобуття третього (освітньо-наукового) рівня за спеціальністю С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (спеціалізація С1.01. Економіка)» в Державному податковому університеті проводиться в усній формі. Екзаменаційний білет включає три питання з різних дисциплін програми вступного іспиту, що дозволяє визначити загальний рівень підготовки вступника. Результати вступного іспиту оцінюються за шкалою 100–200 балів. Розподіл балів за питаннями екзаменаційного білету є таким: 100 балів +:

- 1-ше питання – 33 бали,
- 2-ге питання – 33 бали,
- 3-тє питання – 34 бали.

Критерії оцінювання відповідей на питання наведені в таблиці 1 нижче.

Таблиця 1

Критерії оцінювання відповідей на питання екзаменаційного білету з вступного фахового випробування

Кількість балів	Критерії оцінювання
30-33 (34)	Відповідь є ґрунтовною і бездоганною, абітурієнт демонструє глибоке засвоєння програмного матеріалу, творчий підхід до побудови відповіді, дає оригінальні пояснення, демонструє знання не тільки теорії, а й нормативно-правового регулювання у вітчизняному та зарубіжному контексті для обґрунтування та ілюстрації відповіді з цього питання. Висновки аргументовані та обґрунтовані, запропоновані власні рекомендації. Наведені статистичні дані, які характеризують стан та динаміку явища чи процесу в сучасних умовах в Україні та у міжнародному контексті.
22-29	Відповідь правильна, абітурієнт демонструє чітке володіння понятійним апаратом, що передбачений програмою. Висновки аргументовані та обґрунтовані, підкріплені статистичними даними. Сформовані рекомендації щодо подальшого розвитку економічних процесів є недостатньо логічними.
16-21	Питання висвітлено в цілому вірно, але мають місце неточності. Висновки не зовсім повні або недостатньо аргументовані та обґрунтовані. Власні рекомендації або не сформовані взагалі, або не відрізняються практичною значущістю та можливістю впровадження у практику.
11-15	Відповідь на питання дана не в повному обсязі. Висновки недостатньо аргументовані та обґрунтовані статистично. Рекомендації відсутні.

5-10	Абітурієнт припускається значної кількості помилок у відповіді на питання, які призводять до невірної відповіді, робить нечіткі висновки, що слабо пов'язані з поставленим питанням, не вміє застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань. Рекомендації щодо подальшого розвитку явища не сформульовані.
1-4	Абітурієнт припускається значної кількості помилок при відповіді на питання, яке свідчить про неопанування програмного матеріалу, стикається зі значними труднощами при аналізі ситуації. Висновки за результатами розкриття явища відсутні.
0	Невірна відповідь або її відсутність.

Загальна оцінка за виконання завдань екзаменаційного білета з вступного іспиту ставиться шляхом арифметичного додавання до 100 оцінок за кожне питання. У табл. 2 наведено шкалу переведення оцінок за виконання завдань екзаменаційного білета з вступного іспиту.

Таблиця 2

Шкала переведення 200-бальної оцінки за виконання завдань екзаменаційного білета в національну

200-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою	Характеристика оцінки
190-200	Відмінно	Відмінно – відмінна відповідь, виконання роботи лише з незначною кількістю помилок
182-189	Добре	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками
174-181		Добре – в цілому правильна відповідь, робота з більшою кількістю помилок
164-173	Задовільно	Задовільно – непогано, але з великою кількістю недоліків
160-163		Достатньо – відповідь, робота задовольняє мінімальні критерії
101-159	Незадовільно	Незадовільно

Голова
предметної екзаменаційної комісії (PhD)
за спеціальністю С1 Економіка та
міжнародні економічні відносини
(спеціалізація С1.01. Економіка)

Ольга МАРЧЕНКО